

ความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์สถาน

ผศ.ดร.วิชาญ เอียดทอง^{1,2}

ความหมายของคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์’

หมายถึง สิ่งของต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เป็นต้น ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓ มีคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ อย่างเดียวเท่านั้น ยังไม่มีการบัญญัติ คำว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ ไว้แต่อย่างใด ในส่วนคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ นั้นปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีความหมายต่างหากจากคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ ที่ยังคงใช้ความหมายเดิมของปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งพจนานุกรมฯ พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายของคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ ไว้ หมายถึง “สถาบันถาวรที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ” ต่อมาในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ผนวกรวมความหมายของคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ และ ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ เข้าด้วยกัน และให้ความหมายว่า “สถานที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ”

นอกจากคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ เป็นคำที่ปรากฏในพจนานุกรมแล้ว ยังพบคำนี้ในหนังสือสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๒๑ (พายุ-ภักดี) พ.ศ. ๒๕๓๐ อีกด้วย ซึ่งสารานุกรมไทยได้อธิบายเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์สถานไว้ ดังนี้

สถานที่ซึ่งเก็บรักษาสิ่งของต่าง ๆ มักนิยมเรียกสั้น ๆ ว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ พจนานุกรมฯ พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้นิยามคำ ‘พิพิธภัณฑ์’ ไว้ว่า “น. สิ่งของต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ” และให้บทนิยามคำ ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ ไว้ว่า “น. สถาบันถาวรที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ”

‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ หรือ ‘พิพิธภัณฑ์’ เป็นศัพท์บัญญัติที่ตรงกับคำ ‘museum’ ในภาษาอังกฤษ แต่เดิมเมื่อแรกตั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เรียกทับศัพท์ว่า ‘มิวเซียม’ คำว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ ได้บัญญัติขึ้นในรัชกาลที่ ๗ เมื่อประกาศตั้ง ‘พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร’ จึงได้ใช้ พิพิธภัณฑ์สถาน แทนคำ ‘มิวเซียม’

ความหมายของคำว่า ‘museum’ ในภาษาอังกฤษ พจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับต่าง ๆ ได้อธิบายความหมายทำนองเดียวกันว่า “เป็นสถานที่สะสมหรือรวบรวมสงวนรักษาสิ่งของซึ่งมีความสำคัญ มีคุณค่าทาง

¹ ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² สำนักพิพิธภัณฑ์และวัฒนธรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา เป็นหลักฐานแสดงถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและอัจฉริยะของมนุษย์”

ในปัจจุบันความหมายของ ‘museum’ หรือ ‘พิพิธภัณฑสถาน’ เป็นที่ยุติยอมรับกันตามคำจำกัดความของสภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of museums) ซึ่งมีสมาชิกทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย เป็นองค์การระหว่างประเทศที่ UNESCO หรือองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้สนับสนุนให้จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๙ ICOM ได้ให้คำจำกัดความ ‘museum’ ไว้ในธรรมนูญที่แก้ไขฉบับหลังสุด ดังนี้

‘พิพิธภัณฑสถาน’ เป็นสถาบันถาวรที่ไม่จัดหาผลประโยชน์ ให้บริการแก่สังคม และการพัฒนาของสังคม เป็นสถานที่เปิดทั่วไปสำหรับประชาชน ทำหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดง โดยมีมุ่งหมายเพื่อการค้นคว้า ให้การศึกษา และความเพลิดเพลินจากวัตถุที่รวบรวมไว้เป็นหลักฐานในเรื่องมนุษย์และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ‘พิพิธภัณฑสถาน’ มีความหมายที่กล่าวข้างต้นแล้ว คำจำกัดความของ ‘พิพิธภัณฑสถาน’ ยังรวมไปถึงสถานที่อื่น ๆ ที่ ICOM ถือว่าเป็น ‘พิพิธภัณฑสถาน’ ด้วย ได้แก่

- สถานที่สงวนรักษาและห้องแสดงถาวรในหอสมุดและจดหมายเหตุ
- โบราณสถานหรือแหล่งอนุสรณ์สถานทางโบราณคดี ชาติพันธุ์วิทยา และธรรมชาติวิทยา อนุสาวรีย์ประวัติศาสตร์ และสถานที่ซึ่งมีลักษณะหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑสถานโดยกิจกรรมและการสงวนรักษา
- สถาบันที่จัดแสดงสิ่งมีชีวิต เช่น สวนพฤกษชาติ สวนสัตว์ สถานที่แสดงสัตว์น้ำ สถานที่แสดงสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เป็นต้น
- สถานที่ตามธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นที่สงวน
- ศูนย์แสดงทางวิทยาศาสตร์และท้องฟ้าจำลอง

คำจำกัดความของสภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างประเทศเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก ซึ่งให้ความเข้าใจอย่างชัดเจนว่าอะไรบ้างที่ถือว่าเป็น ‘พิพิธภัณฑสถาน’ ในความหมายปัจจุบัน และชี้ให้เห็นว่า มีมากมายหลายประเภทที่ทำหน้าที่และมีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ รวบรวม สงวนรักษา จัดแสดงและให้เป็นแหล่งเรียนรู้จากสิ่งซึ่งมีความสำคัญเป็นหลักฐานในเรื่องของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เป็นสถานที่ซึ่งให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน การสงวนรักษาและจัดแสดงมิใช่เฉพาะวัตถุแต่รวมถึงสิ่งมีชีวิต สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ วนอุทยาน สถานที่สงวนสัตว์น้ำ เขตสงวนต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งอนุสรณ์สถาน โบราณสถาน และอนุสาวรีย์

ความหมายของ ‘museum’ ในปัจจุบันจึงเป็นความเข้าใจตามหลักการสากล สืบเนื่องจากการพัฒนากิจการและหน้าที่ที่มีขอบเขตกว้างขวาง มีหน้าที่สำคัญต่อสังคมในการสงวนรักษาหลักฐานเกี่ยวกับมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อม พิพิธภัณฑสถานจึงมีทุกแขนงวิชา แสดงถึงอัจฉริยะของมนุษย์ในการสร้างสรรค์ทั้งด้านศิลปะและการประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แสดงถึงความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของมนุษยชาติ และแสดงถึงธรรมชาติเรื่องของโลก ดิน หิน แร่ สัตว์ พืช สิ่งอัศจรรย์ของธรรมชาติ

พิพิธภัณฑ์สถานได้พัฒนาจากประเภททั่วไปเป็นประเภทเฉพาะแขนงวิชา และในแต่ละประเภทแขนงวิชายังได้พัฒนาเป็นการรวบรวมและจัดแสดงเฉพาะเรื่องเฉพาะเจาะจงเรื่องเดียวสิ่งเดียวขึ้นอีกมากมาย กิจกรรมพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศพัฒนาได้ก้าวไกลมาก

ความหมายดั้งเดิมของ ‘museum’ ในภาษาอังกฤษนั้นมาจากคำกรีก มีความหมายว่าเป็นเทวาลัยของเทพธิดาทั้ง ๙ ของกรีก (Temple of Muses) ซึ่งเป็นธิดาของเทพเจ้า Zeus และเทพี Mnemosyne ซึ่งเป็นเทพีแห่งความทรงจำ เทพธิดาทั้ง ๙ ล้วนเป็นเทพธิดาแห่งสรรพวิทยาการแขนงต่าง ๆ ของกรีก ในยุคที่เกิด The Museum of Alexandria ที่เมืองอะเล็กซานเดรียเมื่อราว ๒๕๐ ปีก่อนพุทธกาล จึงปรากฏคำว่า ‘museum’ ขึ้นเป็นครั้งแรก และได้มีพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงยุคปัจจุบัน ความหมายที่ว่าเป็นเทวาลัยแห่งสรรพวิทยาการก็ยังคงมีความหมายอยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมทุกประเภท ทุกวัยทุกระดับการศึกษา ถือว่าเป็นสถานศึกษานอกระบบหรือนอกโรงเรียนที่สำคัญในสังคม

ประวัติของพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยเริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งหลังหนึ่งขึ้นในพระบรมมหาราชวังเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ ตรงบริเวณที่เป็นพระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาทในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุที่ทรงรวบรวมไว้ และทรงขนานนามว่า ‘พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์’ คำศัพท์ว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ จึงปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกจากชื่อพระที่นั่งนี้ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์สถานส่วนพระองค์ มิได้เปิดสำหรับประชาชน

พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชนเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานขึ้นที่หอคองคอเดีย (ศาลาสหทัยสมาคม) ในบริเวณพระบรมมหาราชวังเรียกว่า ‘มิวเซียม’ เปิดเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๑๗ (ต่อมากำหนดเป็นวันพิพิธภัณฑ์ไทย) จัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถานประเภททั่วไปมีทั้งศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ สัตว์สัตว์พิศ โครงกระดูก หินแร่ แม่เหล็ก พระแสงปืน รวมทั้งเครื่องสูง เครื่องดนตรี เครื่องราชูปโภค ฯลฯ ‘มิวเซียม’ แห่งนี้ต่อมาได้ย้ายไปจัดแสดงในพระราชวังบวรสถานมงคลเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ เฉพาะในพระที่นั่ง ๓ หลังด้านหน้า จนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงขยายกิจการครั้งใหญ่ พระราชทานพระที่นั่งทุกหลังและหมู่พระวิมานทั้งหมดในพระราชวังบวรสถานมงคลให้ใช้เป็นสถานที่จัดแสดง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งนายกราชบัณฑิตยสภาและศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ผู้ช่วย ได้ดำเนินการจัดแสดงใหม่ เปลี่ยนแปลงจากพิพิธภัณฑ์สถานประเภททั่วไปเป็นพิพิธภัณฑ์สถานศิลปโบราณคดี รวบรวม สงวนรักษา และจัดแสดงศิลปวัตถุ โบราณวัตถุอันเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติ จัดตั้งเป็น ‘พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร’ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๙ คำว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ จึงเป็นศัพท์บัญญัติใช้แทน ‘มิวเซียม’ ตั้งแต่นั้นมา

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว รัฐบาลได้จัดตั้งกรมศิลปากรขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ในพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมศิลปากรมี ‘กองพิพิธภัณฑ์และโบราณคดี’ ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น ‘กองโบราณคดี’ และได้ประกาศเปลี่ยนชื่อ ‘พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร’ เป็น ‘พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระ

นคร’ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ปัจจุบันกิจการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขึ้นอยู่กับสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้ขยายกิจการไปทั่วประเทศทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรวม ๔๒ แห่ง นอกจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่สังกัดกรมศิลปากรแล้ว ส่วนราชการอื่น ๆ และเอกชนก็ได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานอีกเป็นจำนวนมาก แต่ทุกแห่งจะใช้ชื่อสั้น ๆ ว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ เช่น พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน พิพิธภัณฑ์หนังแร่ ของกรมทรัพยากรธรณี พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด ของมูลนิธิพันธุ์ทิพย์-บริพัตร เป็นต้น พิพิธภัณฑ์สถานทุกชนิดทุกประเภทล้วนมีภาระหน้าที่อย่างเดียวกัน คือ เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เริ่มด้วยการเก็บรวบรวม สงวนรักษาวัตถุสำคัญให้ดำรงอยู่ตลอดไปไม่สูญสลาย ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของวัตถุที่รวบรวมไว้ นำออกจัดแสดงเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชน

การเคลื่อนไหวในวงการกิจการพิพิธภัณฑ์สถานทั่วโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ทำให้พิพิธภัณฑ์สถานก้าวหน้าไปไกลมาก ไม่ใช่คลังเก็บสมบัติโบราณคร่ำครึ หรือเก็บรักษาของแปลกประหลาดดั่งที่เข้าใจกันเมื่อศตวรรษที่แล้ว ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานได้พัฒนาการจัดแสดงให้ทันสมัย ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน มีกิจกรรมกว้างขวางเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคม จัดเป็นศูนย์การศึกษาของชุมชนที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นการศึกษาอบรมและเป็นสถานศึกษาชีวิต ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วเท่าใด งานของพิพิธภัณฑ์สถานก็ต้องก้าวหน้าตามให้ทันในการที่จะเก็บรักษาสิ่งที่กำลังจะสูญสิ้นไป และรวบรวมสิ่งซึ่งประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใหม่ไปพร้อม ๆ กัน พิพิธภัณฑ์สถานจึงเป็นสถาบันการศึกษาของประชาชนทุกประเภททุกวัยที่สำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบัน

ไม่มีกฎหมายใดให้นิยามคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ ไว้ แต่มีการใช้คำว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ ในกฎหมายครั้งแรก โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร พ.ศ. ๒๔๖๙ ซึ่งความหมายของพิพิธภัณฑ์สถานก็จะกันไปตามความหมายทั่วไปตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ครั้นเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๗๗ พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดนิยามคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ’ ไว้หมายความว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ ซึ่งรัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าอยู่ในความควบคุมของกรมศิลปากร แต่ในกฎหมายปัจจุบันได้แก่ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ กลับไม่ได้บัญญัตินิยามคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ’ ไว้อีกต่อไปแล้ว ดังนั้น การใช้คำว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ หรือ ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ ในปัจจุบันจึงต้องเป็นไปตามความหมายทั่วไป เว้นแต่จะมีกฎหมายใดต้องการความหมายเฉพาะก็จะบัญญัตินิยามไว้เป็นพิเศษ เช่น พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้ความหมายของ ‘พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์’ ไว้หมายความว่า “สถานที่เก็บรวบรวมวัตถุ จำแนกประเภทวัตถุ บันทึกหลักฐาน สงวนรักษา และแสดงหรือจัดให้มีการแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจหรือกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต”

จากความหมายของคำว่า ‘พิพิธภัณฑ์’ หรือ ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ปัจจุบันกระทรวงวัฒนธรรมของไทยสรุปว่า ‘พิพิธภัณฑ์สถาน’ คือ สถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษา ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และจัดแสดงวัตถุที่เป็นหลักฐานเกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทั้งทางวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและความเพลิดเพลิน ให้รวมถึงหอศิลป์ อนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน สถานสัตว์น้ำ และสถานอื่น ๆ ที่จัดแสดงสิ่งมีชีวิต”

ประเภทของพิพิธภัณฑ์สถาน

พิพิธภัณฑ์สถานสมัยใหม่ (modern museum) ได้มีการจัดแบ่งประเภทของพิพิธภัณฑ์สถานออกได้ ๑๖ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. พิพิธภัณฑ์สถานโบราณคดี (Archaeology museums)

เป็นสถานที่แสดงชิ้นส่วนหรือภาชนะ ที่มีความเกี่ยวข้องกับทางโบราณคดี ที่ถูกค้นพบจากแหล่งโบราณคดี เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว

๒. พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะ (Art museums)

เป็นสถานที่แสดงนิทรรศการทางศิลปะทุกแขนงไม่ว่าจิตรกรรม (ภาพวาด ภาพเขียน และภาพพิมพ์) ประติมากรรม ฯลฯ ในบางครั้งทั่วไปรู้จักกันในชื่อ Art gallery

๓. พิพิธภัณฑ์สถานสารานุกรม (Encyclopedic museums)

เป็นสถานที่จัดแสดงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้มากมายหลายเรื่องแก่ผู้สนใจการเรียนรู้ทั้งในระดับท้องถิ่นและโลก

๔. พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์ส่วนท้องถิ่น (Historic house museums) หรือ พิพิธภัณฑ์สถานพื้นบ้าน (Ethnology museums)

เป็นสถานที่แสดงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถานที่ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น ที่มีความโดดเด่นของสถานที่และบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

๕. พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์ (Historic museums)

เป็นสถานที่แสดงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถานที่ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงต่อกันตั้งแต่อดีตและอนาคต มีการเก็บรักษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งที่เป็นสิ่งของ เอกสารทุกรูปแบบ

๖. พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์ของความเป็นอยู่ (Living history museums)

เป็นสถานที่แสดงประวัติศาสตร์ความเป็นอยู่และการตั้งถิ่นฐานของมนุษยชาติ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงของการเปลี่ยนแปลงของชีวิตมนุษย์ตามช่วงเวลา ซึ่งอาจจะกล่าวถึงอาหารการกินในรูปแบบต่าง ๆ การแต่งกาย การสร้างสรรค์งานหัตถกรรม ฯลฯ ของชาติพันธุ์มนุษยชาติในแต่ละกลุ่มแต่ละเผ่า

๗. พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์ทางสังคมในอดีต (Maritime museums)

เป็นสถานที่แสดงความจำเพาะเจาะจงของแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในอดีตที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมและทางโบราณคดีที่มีความเชื่อมโยงกันในสังคม พิพิธภัณฑ์ประเภทนี้มีการจัดการอยู่หลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น มีการเก็บรักษาหลักฐานทางโบราณคดี ทั้งที่เป็นสิ่งของ เอกสารทุกรูปแบบ จุดประสงค์เพื่อแปลความหมายถึงความสัมพันธ์กับหลักฐานทางโบราณคดีที่เก็บรักษาไว้ หรือเป็นสถานที่เรียนรู้ประวัติศาสตร์ การศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ในยุคโบราณแก่สาธารณชน

๘. พิพิธภัณฑ์สถานสงคราม หรือ เกี่ยวกับกองทัพ (Military and War museums)

เป็นสถานที่เรียนรู้จำเพาะเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของกองทัพ (การต่อสู้) ส่วนใหญ่มักจะถูกจัดอยู่ในสถานที่สำคัญของชาติที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประเทศก่อนที่ได้การสถาปนาเป็นรัฐในปัจจุบัน ตลอดจนเป็นสถานที่ที่แสดงอาวุธและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับทางการทหาร เครื่องแบบ ฯลฯ

๙. พิพิธภัณฑ์สถานเคลื่อนที่ (Mobile museums)

เป็นพิพิธภัณฑ์สถานที่ได้รับการติดตั้งหรือจัดแสดงอยู่บนยานพาหนะที่สามารถเคลื่อนที่นำไปแสดงในที่ต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นรถบัส รถไฟ หรืออื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้หรือให้การศึกษาเป็นเป้าหมายหลัก

๑๐. พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา (Natural History museums)

เป็นสถานที่เรียนรู้เฉพาะเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของมนุษยชาติ และเป็นสถานที่แสดงนิทรรศการเกี่ยวกับวิวัฒนาการของโลก ไดโนเสาร์ สัตววิทยา สมุทรศาสตร์ พืชพรรณ และ มนุษยวิทยา ฯลฯ สำหรับในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์มด คณะวนศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สัตววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

๑๑. พิพิธภัณฑ์สถานกลางแจ้ง (Open-air museums)

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จัดแสดงในพื้นที่โล่งแจ้งขนาดใหญ่ อาทิเช่น การสะสมสิ่งปลูกสร้างเก่า ๆ หรือเรือนไม้เก่า พร้อมจัดตกแต่งปรับภูมิทัศน์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เฉพาะเรื่อง เช่น สถาปัตยกรรมการสร้างบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

๑๒. พิพิธภัณฑ์สถานชั่วคราว (Pop-up museums)

เป็นแหล่งเรียนรู้ชั่วคราวที่ถูกจัดขึ้นตามช่วงเวลาเพื่อเป็นการนำสื่อของการเรียนรู้เข้าสู่ชุมชนมากขึ้น

๑๓. พิพิธภัณฑ์สถานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology museums)

เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หัวข้อที่นำเสนอแสดงเป็นเรื่องเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การบิน ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ เป็นต้น

๑๔. พิพิธภัณฑ์สถานเฉพาะเรื่อง (Specialized museums)

เป็นสถานที่จัดแสดงเฉพาะเรื่อง เช่น พิพิธภัณฑ์สถานเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานของนักดนตรีที่มีชื่อเสียง ประวัติการพัฒนากองเรือของกองทัพเรือ เป็นต้น

๑๕. พิพิธภัณฑ์สถานเสมือน (Visual museums)

เป็นการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันที่นำเสนอของแหล่งการเรียนรู้ผ่านทางออนไลน์

๑๖. สวนสัตว์และสวนพฤกษศาสตร์ (Zoos & Botanical gardens)

เป็นพิพิธภัณฑ์สถานที่รวบรวมสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์มาแสดงในสภาพที่มีชีวิตจริง เป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาวิจัยทางชีววิทยาของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดภายในกรงเลี้ยงหรือปลูก

พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมการเกษตรอยู่ในประเภทใด

จากพิพิธภัณฑ์สถาน ๑๖ ประเภท พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมการเกษตรจัดอยู่ในประเภทพิพิธภัณฑ์สถาน เฉพาะเรื่อง ที่เป็นแหล่งเรียนรู้สาธารณะเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเกษตรของไทยทุกรูปแบบอันเกิดจากการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืช (ข้าว พืชไร่ พืชสวน ไม้ผล ไม้ประดับ) การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ การประมง ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำไปหาปลายน้ำ อีกทั้งความรู้ที่แตกแขนงออกไปอันเป็นผลพวงและผลลัพธ์ จากศาสตร์แห่งแผ่นดิน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) ของประเทศไทย ตลอดจนเป็นการทำนุบำรุงวัฒนธรรม การเกษตรของไทยที่ดั่งงามซึ่งควรรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

แหล่งสืบค้นข้อมูล

<http://www.opec.go.th/>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Museum>

<http://www.bellaonline.com/articles/art63874.asp>